

NIEUWSBRIEF FLORON-FWT, NR.2, APRIL 1990

Kruidkers (*Lepidium*) in Twente.

O.G. Zijlstra

Door de Floristische Werkgroep Twente zijn tot op heden zeven soorten van het geslacht Kruidkers (*Lepidium*) gevonden; daarmee is dit het Kruisbloemengeslacht met de meeste vertegenwoordigers in Twente.

Kruidkersen hebben een vaak onopvallend uiterlijk of vertonen op afstand enige gelijkenis met andere Kruisbloemigen; hierdoor kunnen ze licht over het hoofd worden gezien.

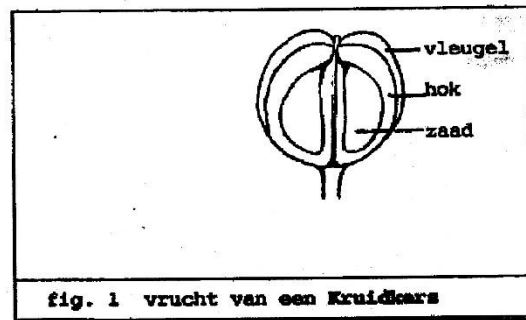
De meeste soorten worden vooral aangetroffen in het stedelijk gebied.

Algemene kenmerken van Kruidkers binnen Nederland

Planten rechtopstaand of opstijgend; stengels rond, ten minste in het onderste deel bezet met enkelvoudige haren.

Bloemen in dichte trossen; de vier ongedeelde kroonbladen zijn tot ca. 5 mm lang, wit (bleekgeel bij Door-groeide kruidkers) of ontbrekend.

Hauwtjes 2-hokkig, in omtrek rond tot omgekeerd eirond, al dan niet gevleugeld; lengte tot ca. 7 mm. Hokken eenzadig (**fig.1**).



Determinatiesleutel tot de in Twente aangetroffen soorten

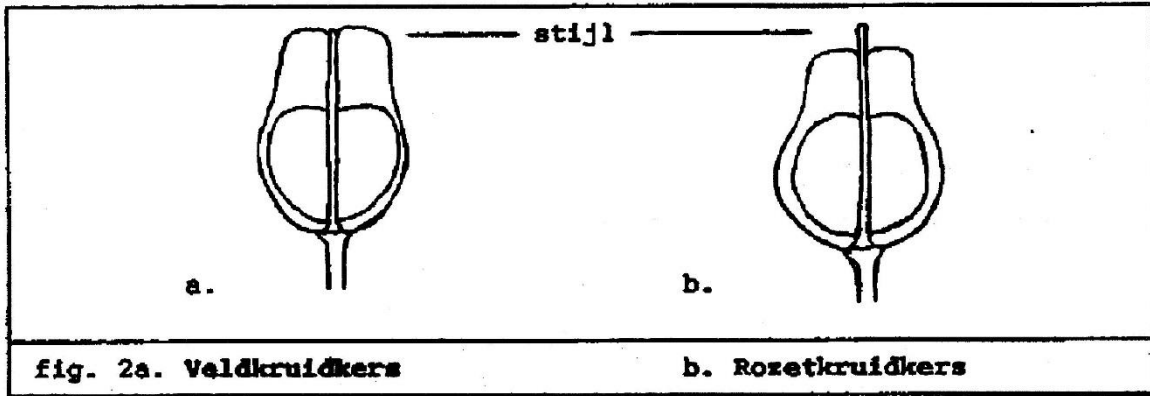
I. Bovenste stengelbladen pijlvormig stengelomvattend. Vleugels der vruchten met het onderste deel van de stijl vergroeid.

A. Helmknoppen geel; vrije deel van de stijl meestal niet buiten de vleugels uitstekend (**fig.2a**). Plant eenjarig (gemakkelijk uit de grond te trekken).

..... Veldkruidkers1 (*Lepidium campestre*)

B. Helmknoppen paars; vrije deel van de stijl ca. 1 mm buiten de vleugels uitstekend (**fig.2b**). Plant overblijvend (moeilijk uit de grond te trekken).

..... Rozetkruidkers (*Lepidium heterophyllum*)



II. Stengelbladen niet stengelomvattend. Stijl niet vergroeid met de vleugels van de vrucht.

A. Vruchten 5-6 mm lang. Bladen en stengel door waslaagje blauwgroen. Helmknoppen (meestal) paars.

..... Tuinkers (*Lepidium sativum*)

B. Vruchten 1,5-3,5 mm lang. Plant zonder waslaagje. Helmknoppen geel.

a. Plant met onaangename ('muizen')geur. Kroonbladen afwezig; zaden ongerand.

..... Steenkruidkers (*Lepidium ruderale*)

b. Plant zonder sterke geur. Kroonbladen al dan niet aanwezig; zaden gerand.

- Alle kroonbladen groter dan de kelk. Vruchtstelen 1,5-2 maal zo lang als de vrucht.

..... Virginische kruidkers (*Lepidium virginicum*)

- Kroonbladen kleiner dan de kelk of afwezig. Vruchtstelen ca. even lang als de vrucht.

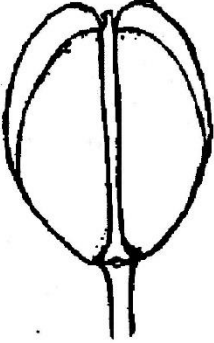
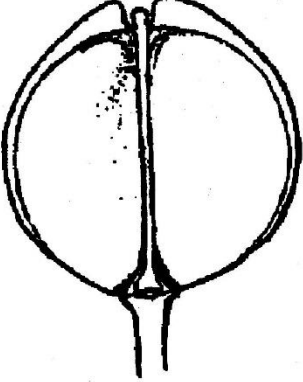
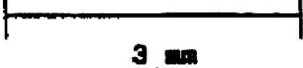


..... Dichtbloemige kruidkers (*Lepidium densiflorum*)

- Kroonbladen bij de eerste bloemen langer, bij de latere korter dan de kelk; soms afwezig. Vruchtstelen iets langer dan de vrucht.

..... Vergeten kruidkers (*Lepidium neglectum*)

Daar de verschillen tussen Dichtbloemige kruidkers en Vergeten kruidkers klein zijn, volgt hieronder (**fig.3**) een vergelijkend schema van de vrucht- en zaadkenmerken van beide soorten, waarmee ze goed van elkaar onderscheiden kunnen worden. Alleen wanneer zowel de vrucht- als zaadkenmerken kloppen, kan men zeker zijn van een juiste determinatie. Een sterke loep is noodzakelijk. Altijd verscheidene vruchten en zaden onderzoeken. Bij twijfel graag materiaal met goed ontwikkelde vruchten verzamelen.

Het schema is gebaseerd op herbariummateriaal en diverse binnen- en buitenlandse flora's.

fig. 3	Dichtbloemige kruidkers	Vergeten kruidkers	
VRUCHT			
			
vorm	omgekeerd eirond, langer dan breed	rond	
breedte	2,0-2,5 mm	2,5-3,5 mm	
ZAAD			
	rand	smal, doorschijnend	vrij breed, buitenomtrek (a) doorschijnend.
	lengte x breedte	ca. 1,2 x 0,7 mm	ca. 1,5 x 1,1 mm

Kruidkerssoorten vertonen een oppervlakkige gelijkenis met andere Kruisbloemigen, die op dezelfde standplaatsen kunnen worden gevonden. Zo kan Witte krodde (*Thlaspi arvense*) voor een Kruidkers worden aangezien. De belangrijkste verschillen met *Lepidium* zijn de kantige stengel, de grotere vrucht (7-12 mm lang) en de 5-8-zadige hokjes.

Op afstand kan een Kruidkers voor Herderstasje (*Capsella bursa-pastoris*) worden aangezien. Bij nadere beschouwing valt direct het verschil in bouw van de vruchten op: die van Herderstasje zijn omgekeerd driehoekig (dus met wigvormige voet), die van een Kruidkers rond tot omgekeerd eirond (altijd met ronde voet, **fig.1**).

Verspreiding van Kruidkers in Twente

Per soort wordt het totaal aantal verschillende kilometerblokken vermeld, waarin ze is aangetroffen door de FWT, in de periode 1981 t/m 1989.

1. Veldkruidkers (*Lepidium campestre*) Aantal km-blokken: 9
De meeste vindplaatsen (6) liggen in bermen langs het Twentekanaal tussen Stokkum en Goor. Verder is de soort aangetroffen in grazige bermen Z. van Hengelo (o.a. in km-blok 34.17.11, = coördinaten 250-474, bij de Boekelosebrug) en in Enschede, langs het spoortje naar Boekelo (km-blok 34.18.41, = coördinaten 255-471).
2. Rozetkruidkers (*Lepidium heterophyllum*) Aantal km-blokken: 1
Tot op heden is er één vindplaats bekend, sinds 1976: bij de Hengelerbrug, Z. van Goor, in grazige wegberm op zand.
3. Tuinkers (*Lepidium sativum*) Aantal km-blokken: 3
De bekende Tuinkers of Sterkers verwildert af en toe, o.a. in nieuwe wegbermen bij Hengelo (blokken 28.57.33/34, = coördinaten 252-477 en 253-477).
4. Steenkruidkers (*Lepidium ruderale*) Aantal km-blokken: 17
Deze soort is de laatste jaren sterk in opmars; ze komt vooral tevoorschijn in omgewerkte en nieuwe bermen: o.a. Delden, Lonneker, Hengelo. Verder is zij verspreid over Twente te vinden op soortgelijke plaatsen als de Virginische kruidkers.
5. Virginische kruidkers (*Lepidium virginicum*) Aantal km-blokken: 20
De meest algemene soort in Twente, die vooral in Enschede-West en Hengelo-Zuid veel is aan te treffen tussen plaveisel, in perkjes en open bermen en langs het spoor. Ze is verder onder meer bekend van Lonneker en Oldenzaal.
6. Dichtbloemige kruidkers (*Lepidium densiflorum*) Aantal km-blokken: 3
Sinds 1981 is deze van oorsprong N-Amerikaanse soort, die in Nederland als adventief te boek staat, bekend van de Kanaalstraat in het havengebied van Enschede (km-blok 34.18.41, = coördinaten 255-471), waar ze nu al 9 jaren achtereen is aangetroffen tussen straatstenen rond het weegstation van het overslagbedrijf Sesam. Aangezien de vindplaats zo'n 150 meter verwijderd ligt van de eigenlijke overslag, - waar de soort nooit is gevonden -, mag aangenomen worden dat zij hier niet ieder jaar opnieuw wordt aangevoerd, maar is ingeburgerd.
In 1989 is de soort op twee nieuwe plaatsen ontdekt: tussen steenslag in de middenberm van de Oldenzaalsestraat in Hengelo (km-blok 28.57.34, = coördinaten 253-477) en op het stationsterrein van Boekelo (km-blok 34.27.12, = coördinaten 251-469). Het heeft er alle schijn van dat de Dichtbloemige kruidkers zich in Twente verder zal uitbreiden.
7. Vergeten kruidkers (*Lepidium neglectum*) Aantal km-blokken: 1
Eveneens een uit N-Amerika afkomstige soort, die in de Flora van Nederland (1983) als adventief wordt aangeduid. Ze komt in Enschede echter al sinds 1980 bestendig voor aan de Lonnekerbrugstraat tussen straatstenen

(km-blok 34.18.31, = coördinaten 255-472) en heeft zich de laatste jaren zelfs weten uit te breiden in de omgeving, zodat we ook van deze soort kunnen stellen dat zij hier ingeburgerd is.

Het is niet ondenkbaar dat er nog andere Kruidkerssoorten in Twente aan te treffen zijn. De beste kans maakt Doorgroeide kruidkers (*Lepidium perfoliatum*), een adventieve soort uit M- en Z-Europa, die zich van alle andere Kruidkerssoorten onderscheidt door haar bleekgele bloemen.

Het feit dat er momenteel verscheidene wegen in aanleg zijn in Twente, biedt Kruidkerssoorten goede vestigingsmogelijkheden. Mede gezien onze ervaring dat er langs nieuwe wegen verrassende vondsten gedaan worden (o.a. Borne en Hengelo!), is het goed om aan bermen in het algemeen en aan Kruidkers in het bijzonder eens extra aandacht te schenken.

Literatuur

HEUKELS/VAN DER MEIJDEN (1983). Flora van Nederland, p.165-168.

WEEDA, E. (1987). Nederlandse Ecologische Flora 2, p.39-42.

HEIMANS, E. (1983). Geïllustreerde Flora van Nederland, p.536-538.

HAM, R.W.J.M. VAN DER (1981). De Virginische kruidkers in Limburg, Natuurhistorisch Maandblad, 70 (6/7), p.101.

MEIJDEN, R. VAN DER & L. VANHECKE (1986). Naamlijst van de Flora van Nederland en België, in Gorteria dl. 13 nr. 5/6.

HANSEN, K. (1985). Dansk Feltflora, p.247-249.

BLAMEY, M. & C. GREY-WILSON (1989). The illustrated flora of Britain and Northern Europe, p.154.
